

SAMOUPRAVLJANJE I STRUKTURA MOĆI: STABILNOST SISTEMA DOMINACIJE

Vladimir Arzenšek

Inštitut za sociologiju, Ljubljana

SAŽETAK

Istraživanja u slovenskim poduzećima pokazuju da se u sedamdesetim godinama oligarhijska struktura moći u poduzeću nije promijenila. To potvrđuju percepcije ispitanika o strukturi moći i vlastitoj nemoći. Malo značenje sindikata za socijalnu organizaciju poduzeća vidi se iz činjenice da je većina radnika koji se ne smatraju članovima sindikata. To, također, potvrđuju podaci istraživanja koji govore o nereprezentativnosti sindikata. Na drugoj strani, radnici priželjkuju njegovu zaštitničku ulogu. Članak upozorava na ulogu dominantne koalicije moći pri nedemokratskom izboru samoupravnih organa i analizira ideologiju samoupravljanja kao faktor neinstitucionaliziranja socijalne stratifikacije.

Brojna istraživanja distribucije moći, koja su provedena tokom šezdesetih godina u jugoslavenskim radnim organizacijama, pokazala su da je najveća moć koncentrirana u rukama managementa (uprave?). Manju moć imaju samoupravni organi, još manju političke organizacije a najmanju radnici. Sedamdesete godine donijele su značajne institucionalne promjene: formiranje osnovnih organizacija udruženog rada s većom ulogom neposrednog odlučivanja radnih ljudi, uvođenjem delegatskog sistema i institucionalizacijom aktivnosti političkih organizacija. U ovom članku pokušavamo, na podlozi autorovih istraživanja iz sedamdesetih godina, utvrditi da li su te promjene uzrokovale demokratizaciju strukture moći u našim radnim organizacijama.

Struktura moći

Društveni značaj jugoslavenske radne organizacije određuje odnos moći između uprave (managementa), samoupravnih organa i političkih organizacija. Pitamo se, kakve je promjene taj odnos doživio u sedamdesetim godinama. U tabeli 1. prikazana je struktura moći na osnovi pet empirijskih istraživanja. Prva tri uredio je V. Rus¹, ostala dva autor ovog članka². Pogledamo li trend, možemo ustanoviti da početkom osamdesetih godina up-

1) Istraživanja su provedena u 100 radnih organizacija u SR Slovenji. Ukupni broj ispitanika je 3000. (Veljko Rus: Limited Effects of Workers Participation and Political Counter-Power. U Tom Burns i dr: Work and Power, Beverly Hills, Sage Publications Inc, 1979)

rava ima najveću moć, a radnici i radnički savjet najmanju. Političke organizacije imaju 1981. godine upravo takvu moć kakvu su imale 1969. Struktura moći je na početku osamdesetih godina naglašenije oligarhijska nego što je bila na kraju šezdesetih godina.

Naravno ostaje mogućnost da naši podaci ne izražavaju trend oligarhijske, već varijaciju uzoraka. Usprkos tomu možemo reći, da sedamdesete godine nisu dovele do nikakve egalizacije moći u radnim organizacijama. I danas dominira tehnokracija nad radnicima, samoupravnim organima i političkim organizacijama.

Tabela 1. Distribucija moći u privrednim poduzećima (podaci pet istraživanja)

	1969.	1970.	1971.	1974.	1981.
Glavni direktor	3.91	4.02	4.05	4.18	4.27
Ostali viši rukovodioci poduzeća	3.69	3.77	3.83	3.88	4.01
Radnički savjet	3.40	3.55	3.53	3.12	3.04
Funkcionari					
Saveza komunista	3.13	3.11	2.97	2.88	3.18
Funkcionari Sindikata	2.80	2.97	2.82	3.17	2.86
Radnici	2.60	2.81	2.75	2.19	2.09

Napomena: Prosjeci su izračunati u odnosu na slijedeće numeričke vrijednosti odgovora: 1 — vrlo slab utjecaj, 2 — slab utjecaj, 3 — nekakav, 4 — znatan utjecaj, 5 — vrlo jak utjecaj

Percepcija nemoći

Oligarhijsku strukturu moći potvrđuje i socijalna psihologija zaposlenih. Tabela 2. pokazuje rezultate našeg istraživanja izvedenih 1980. i 1981. godine². Vidljivo je da najveću nemoć osjećaju radnici administrativni službenici, a najmanju rukovodeće osobe (rukovodioci). I stručnjaci osjećaju razmjerno visoku nemoć. Tri petine radnika smatra da nemaju nikakvog utjecaja na članove samoupravnih organa, među stručnjacima to mišljenje ima dvije petine ispitanika, a kod rukovodioca samo jedna desetina.

Nemoć i članstvo u samoupravnim organima

U tabeli 3. se vidi da oni radnici koji su članovi samoupravnih organa osjećaju manju nemoć. Podaci pokazuju i to da njihova nemoć nije manja od nemoći kvalificiranog radnika, kod kojih prosjek iznosi 2,6. Otuda je

²) Istraživanje 1974. godine je provedeno u 14 privrednih poduzeća Slovenije. Ispitanici su bili radnici, članovi radničkog savjeta i viši rukovodioci. Broj ispitanika je 407. (Ekonomске, socijalne i psihološke determinante kolektivnih sporov v delovnih organizacijah Slovenije, Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, 1975). Istraživanje 1981. godine provedeno u 4 industrijska poduzeća Slovenije u okviru studije *Osvoboditev dela* (Oslobodenje rada), koju vrši Inštitut za sociologijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani (neobjavljeni podaci). Ispitanici su bili službenici na općim poslovima, stručnjaci i rukovodeće osobe. Broj ispitanika je 219.

³) Istraživanje 1980. godine provedeno je u 6 industrijskih poduzeća Slovenije u okviru citirane studije *Osvoboditev dela*. Ispitanici su bili radnici (Osvoboditev dela IV del, Ljubljana, Inštitut za sociologijo, 1981.) Istraživanje 1981. godine je citirano u bilješci 2.

viša kvalifikaciona struktura članova samoupravnih organa objašnjenje za njihovu manju nemoć. Na jednoj strani je razlika u doživljaju moći među radnicima kada se radi o članovima samoupravnih organa, na drugoj strani rukovodioci koji nisu članovi samoupravnih organa imaju upravo takav osjećaj moći kao i oni koji su članovi samoupravnih organa.

Problem sindikata

Velika većina zaposlenih u jugoslavenskim radnim organizacijama je formalno učlanjena u sindikat. Godine 1978. u sindikat je bilo uključeno 93% svih radnika⁴. Tabela 4. prikazuje participaciju socijalno-profesionalnih skupina na osnovi četiri ankete koje je autor proveo u razdoblju od 1974. do 1981. godine⁵. Veliki broj radnika izjavljuje da nisu članovi sindikata: 1974. i 1980. godine takvih je tri petine, 1976. jedna trećina, a 1977. dvije petine. Udjel radnika, koji su aktivni članovi sindikata kreće se u razmjeru od 9 do 18%. Participacija vodećih osoba i stručnjaka mnogo je viša: 1974. godine samo jedan posto viših rukovodilaca je izjavilo da nije član sindikata, a tri četvrtine je aktivnih članova. Stratifikacija je kod radnika značajan faktor koji utječe na participaciju u sindikatu. Čak 90% nekvalificiranih radnika je u istraživanju 1980. godine izjavilo da nisu članovi sindikata.

Tabela 2. Percipirana nemoć u poduzeću (1980/81)

	Radnici (N = 286)	Administrativni službenici (N = 80)	Stručnjaci (N = 74)	Rukovodioci (N = 65)
1. Nemam osjećaj da sam samoupravljaj u radnoj organizaciji	57%	62%	31%	23%
2. Mislim da u radničkom savjetu nije moguće iskazivati interese ljudi kao što sam ja protiv interesa rukovodilaca	57%	67%	41%	12%
3. Covjek kao ja nema prave mogućnosti za zaštitu svojih interesa ako dođe u konflikt s ljudima iz radne organizacije koji imaju veliki utjecaj	62%	66%	46%	25%
4. Nemam nikakvog utjecaja na članove samoupravnih organa u radnoj organizaciji	62%	60%	39%	9%

Napomena: Spomenuti su postoci ispitanika koji se s određenim stavom slažu ili potpuno slažu

4) Statistical Pocket Book of Yugoslavia, 1980, Beograd, Federal Statistical Office, str. 30.

Tabela 3. Članstvo u samoupravnim organima i percipirana nemoć u poduzeću

	Radnici	Adminis- trativni službenici	Stručnjaci	Rukovo- dioci
Članovi samoupravnih organa	2,5 (114)	2,8 (43)	2,3 (54)	2,0 (26)
Nečlanovi	2,8 (172)	2,8 (37)	2,4 (20)	1,9 (39)

Napomena: Prosjeci su izračunati u odnosu na slijedeće numeričke vrijednosti odgovora: 1 — uopće se ne slaže, 2 — ne slaže se, 3 — slaže se, 4 — potpuno se slaže sa stavom. Stavovi o nemoći u poduzeću spomenuti su u tabeli 2. Viši prosjek ukazuje na veću nemoć u poduzeću. U zagradama je broj ispitanika.

Tabela 4. Participacija u sindikatu u četiri istraživanja

u %	Nisu članovi	Pasivni članovi	Aktivni članovi	N
1974.				
Radnici u štrajku	68	23	9	441
Radnici	61	28	11	152
Članovi radničkog savjeta	30	31	39	171
Viši rukovodioci	1	21	78	84
1976.				
Radnici	35	38	18	58
Administrativni službenici	40	33	26	58
Stručnjaci	10	42	45	58
Rukovodioci	6	31	59	54
1977.				
Radnici	44	38	18	163
Administrativni službenici	33	41	26	175
Stručnjaci	17	38	45	155
Rukovodioci	10	27	62	135
1980/81.				
Radnici	58	23	14	286
Administrativni službenici	41	28	31	80
Stručnjaci	11	47	42	74
Rukovodioci	9	29	62	65

5) Istraživanje 1974. godine je citirano u bilješci 2, istraživanje 1980/81. u bilješci 3. Istraživanje 1976. godine je provedeno u trima industrijskim poduzećima Slovenije (Interesne strukture zaposlenih u delovnih organizacijah, I del, Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, 1976). Istraživanje 1977. godine je bilo izvedeno u 10 industrijskih poduzeća Slovenije (Interesne strukture zaposlenih v delovnih organizacijah, II del, Ljubljana, Inštitut za sociologijo in filozofijo Univerze v Ljubljani, 1977).

Napomena: Aktivni članovi su redovno, a pasivni rijetko prisutni sastancima sindikata. Zbroj postotaka nije uvijek 100, jer neki ispitanici nisu dali odgovor.

Niska identifikacija sa sindikatom i participacija u njemu posljedica je slabog utjecaja kojeg ima sindikat u poduzeću. U Tabeli 5. vidimo da se radnici, koji nisu članovi sindikata, osjećaju nešto nemoćnijima, a da ni nema razlike između aktivnim i pasivnim članovima sindikata. Ponovo zaključujemo, da radnici koji su aktivni članovi sindikata osjećaju ne manju nemoć od onih koji su kvalificirani radnici. Radi toga što je u skupini aktivnih članova samo dva nekvalificirana i polukvalificirana radnika, čini se da je više kvalifikaciona struktura razlog za njihovu manju nemoć. Čak i kod stručnjaka i rukovodećih osoba utvrđujemo da aktivni članovi sindikata imaju stvarno veći utjecaj na zbivanja u radnoj organizaciji.

Reprezentativnost participativnih struktura

Stupanj reprezentativnosti neke organizacije nije sam po sebi pokazatelj njene demokratskičnosti. Možemo reći da je nereprezentativnost indikator obiju funkcija organizacije: demokratske artikulacije interesa njenoga članstva i postojanja kontramoci u odnosu na dominantne skupine u poduzeću. Tabela 6. nam govori da su interesi funkcionara sindikata sukladniji s interesima managementsa nego s interesima radnika. Polovica radnika je mišljenja da su njihovi interesi drugačiji od interesa funkcionara sindikata. I samoupravni organi i funkcionari SK bolje reprezentiraju interese managementsa nego interesa radnika.

Tabela 5. Participacija u sindikatu i percipirana nemoć u poduzeću (1980/81)

	Radnici	Administrativni službenici	Stručnjaci	Rukovodioci
Nisu članovi	2,8 (165)	2,7 (32)	2,8 (8)	2,4 (5)
Pasivni članovi	2,6 (66)	2,7 (21)	2,5 (34)	2,3 (18)
Aktivni članovi	2,6 (40)	2,9 (25)	2,1 (31)	1,8 (40)

Pogledaj napomenu uz Tabelu 3.

Tabela 6. Postoci radnika i rukovodioca koji smatraju da se njihovi interesi razlikuju od interesa samoupravnih organa, funkcionara Saveza komunista i funkcionara sindikata — podaci dvaju istraživanja

	Radnici		Rukovodioci	
	1976.	1977.	1976.	1977.
Interesi se razlikuju od:				
interesa članova samoupravnih organa	47	35	13	10
funkcionara Saveza komunista	58	60	26	19
funkcionara sindikata	55	50	24	13
N	(58)	(163)	(54)	(135)

Tabela 7. Postotak radnika i članova radničkog savjeta koji se slažu sa stajalištem da »sindikata treba zastupati interese radnika protiv vodstva poduzeća« — podaci četiriju istraživanja

1972.		
Radnici u konfliktu	75	(173)
Radnici	62	(156)
1974.		
Radnici u štrajku	74	(441)
Radnici	62	(152)
Članovi radničkog savjeta	70	(171)
1976.		
Radnici	76	(58)
1977.		
Radnici	73	(163)

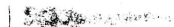
Napomena: Grupu »Radnici u konfliktu« sačinjavaju radnici protiv kojih je pokrenut disciplinski postupak, odnosno oni radnici koji su prigovorom tražili svoja prava.

Želje radnika su udaljene od situacije koju opisuju naši podaci. Tabela 7. pokazuje koliko su visoke aspiracije radnika u pogledu zaštitne i reprezentativne funkcije sindikata. U raznim istraživanjima od tri petine do tri četvrtine radnika izjavljuje da sindikat treba reprezentirati njihove interese protiv rukovodstva poduzeća (managementa). Članovi radničkog savjeta pri tome imaju isto toliko visoke aspiracije koliko i drugi radnici. Studija iz 1977. godine pokazala je da 89% nekvalificiranih radnika želi reprezentativne funkcije sindikata. Nema razlike među aktivnim članovima (76%) i ne-članovima (78%) sindikata. Osim toga, 67% radnika članova Saveza komunista izražava aspiracije o promjeni uloge sindikata u poduzeću.

Stabilnost oligarhijske strukture moći: koalicija na vrhu

Vladajuća oznaka jugoslavenske radne organizacije dominantna je neformalna grupa koju sačinjavaju rukovodioci, funkcionari samoupravnih or-

gana i funkcionari političkih organizacija. Utjecaj te koalicije je odlučan i pri konstituiranju samoupravnih organa. U našem istraživanju 66% radnika je, u deset industrijskih poduzeća Slovenije, reklo da uopće nisu sudjelovali pri imenovanju kandidata za samoupravne organe i delegacije. Samo 3% radnika je izjavilo da su odlučivali o imenovanju. Konstituiranje samoupravnih organa predstavlja apsolutan kriterij samoupravljanja, jer za to nije potrebno nikakvo znanje, već sloboda izbora. Savjeti — rođeni u evropskim revolucijama dvadesetog stoljeća — bili su spontani organi socijalne akcije. Kriterij izbora za njih bio je politički; izabrani članovi bili su vrijedni povjerenja jer su njihove brige nadilazile interese privatnog života. Nedemokratičan oblik izbora članova samoupravnih organa najosnovniji je indikator konflikta između participacije i oligarhije. U tom svjetlu analitičke distinkcije — koje upotrebljavaju neke sociološke analize jugoslavenske radne organizacije — između participacije i administracije te participacije i kontrole svoje realno značenje imaju samo unutar institucionalnog sistema samoupravljanja, ako ne riješe problem slobodnih izbora samoupravnih organa. Unutar toga sistema slobodni izbori nužan su uvjet njegove realizacije.



Socijalna stratifikacija i ideologija samoupravljanja

Klasične aspiracije k reprezentativnoj funkciji sindikata su reakcije radnika na situaciju u kojoj tehnobirokracija kontrolira institucionalni sistem samoupravljanja. Kakve su mogućnosti za nastanak autonomnih sindikata u našim radnim organizacijama? Odgovor nije suviše optimističan, ako pomislimo na birokratizaciju postojećih sindikata i substratifikaciju radništva. Još značajnija je ideologija samoupravnog socijalizma koja prihvaća specifičan koncept socijalne strukture i predstavlja opću socijalnu filozofiju te kao politička volja ima dominantan utjecaj na razvoj jugoslavenskog društva. Čini nam se da su od temeljnog značenja četiri stvari: (1) koncepcija radničke klase, (2) funkcionalističko poimanje socijalnog sistema, (3) nepolitička definicija »pluralizma samoupravnih interesa« i (4) evolutivni razvoj samoupravljanja. Razmotrimo, kratko, te oznake.

U Jugoslaviji svi radni ljudi, s izuzetkom privatnih vlasnika, čine radničku klasu. Postojanje birokracije, treba razumijevati kao problem diferencijacije unutar radničke klase. Neki njeni slojevi su radi svojega specifičnog položaja u proizvodnji i socijalnoj razdiobi izvor konflikata koji imaju klasno značenje. To su konflikti između radničke klase i njene vlastite birokracije koja uzima monopol moći. Ti konflikti znače manifestaciju socioekonomskih odnosa nasljeđenih od kapitalizma i državnog socijalizma. Birokratski monopol moći je deformacija samoupravnog sistema, a ne njegov princip. Dugoročni interesi svih slojeva radničke klase su jednaki. Koncept birokracije kao »nove klase« bazira se na ideji klasnog antagonizma koji nije nasljeđe prošlosti, već je imanentan samom socijalizmu. Antagonistička koncepcija socijalne strukture pretpostavlja radničku klasu kao empirijsku kategoriju. Empirijska aktivnost radničke klase može dovesti do sindikalizma. Zato značenje »pluralizma samoupravnih interesa«, važnog za Jugoslaviju,

6) Istraživanje 1972. godine provedeno u 12 industrijskih poduzeća Slovenije (Uzroci, tipologija in oblike razrešavanja individualnih sporov v industrijskih delovnih organizacijah, Ljubljana, Fakulteta za sociologijo, politične vede i novinarstvo, 1972). Druga istraživanja su već citirana.

određuje dvoje: (1) permanentno rješavanje konflikta unutar radničke klase i (2) transcendiranje pluralizma empirijskih interesa radničke klase pomoću »društvene svijesti« kao ideologije dugoročnih ciljeva socijalizma. U procesu samoupravnog, demokratskog odlučivanja moraju parcijalni interesi posebnih slojeva radničke klase doživjeti takvu ideološku, znanstvenu i političku sintezu, koja otvara perspektive i vizije socijalističkog napretka. Takva sinteza nije moguća ako se interesi slojeva u radničkoj klasi politiziraju. Samoupravljanje nije moguće ostvariti ako polazimo od radničke klase kao apstraktno kategorije a ne od konkretnog čovjeka, koji je neposredni nosilac cjelokupnog kompleksa parcijalnih i općih interesa. Samoupravljanje nije demokracija političkog pluralizma, već demokracija pluralizma samoupravnih interesa. Konflikt između radničke klase i birokracije je moguće prevladati samo postepeno, socijalnom evolucijom. Razvoj proizvodnih snaga će sve više depolitizirati socijalnu stratifikaciju i zbližavati interese društvenih skupina u zajednici.

Temeljni metodološki pristup citirane analize samoupravljanja je instrumentalna podređenost empirijske strukture društva transcendentnim ciljevima socijalizma. Historijski smisao institucionalne strukture samoupravljanja je u tome, da ostaju realni društveni odnosi — koji su ispod nivoa ideološkog projekta — neinstitutionalizirani. U tome je sjaj i bijeda ideološkog mišljenja: na jednoj strani transcendentna moć historijskog subjekta, a na drugoj strani apriorno uvjerenje u prestabiliziranu harmoniju između sredstava i ciljeva socijalizma.

Autonomni radnički sindikati značili bi diferencijaciju socijalne strukture jugoslavenskog društva, koja je nespojiva sa shvaćanjem socijalne stratifikacije kao ostatka predrevolucionarnog društva. Institucionalizacija empirijskih interesa socijalno-ekonomskih grupa uzrokovala bi eliminaciju temeljnog principa revolucionarne institucije kao anticipacije besklasne budućnosti. Sociologija se ipak ne može zadovoljiti s određenjem razlike između institucionalne strukture i empirijskih procesa. Mora uvažavati činjenicu da je određeno društvo rezultat interakcije između formalnog i neformalnog sistema. Na jednoj strani je održanje neinstitutionalizirane i nelegitimne socijalne stratifikacije nužna posljedica samoupravne ideologije. Na drugoj strani ipak se pitamo da li razvoj samoupravljanja eliminira stratifikaciju. Zar nije održanje nesimetrične strukture moći u organizaciji permanentni strukturalni faktor njenoga razvoja upravo zato što stratifikaciju nije moguće institucionalizirati?

Dualna struktura socijalnog sistema

Pitamo se, zašto se političke organizacije u našim radnim organizacijama energičnije ne zalažu za veći utjecaj samoupravnih organa i radnika? Zašto nisu autonomne od profesionalne uprave? Uzrok leži u sistemu socijalne stratifikacije. Dominantna koalicija u poduzeću kao elita moći predstavlja više ili manje homogenu, socioprofesionalnu skupinu. Ali, pitajmo se prije svega, šta je, recimo, s cjelokupnim članstvom osnovne organizacije Saveza komunista u poduzeću? Za ocjenu stanja u bazi vjerojatno je najznačajniji proces depolitizacije. U našem istraživanju 1977. godine 78% radnika člano-

va partije slagalo se s mišljenjem »visok životni standard mora biti najvažniji i konačni cilj našeg društva«. U tome se nisu razlikovali od drugih radnika. Kombinacija stratifikacije i depolitizacije je razlog za ideološku i akcionu nesamostalnost političkih organizacija u poduzećima. Ako pri analizi samoupravnih institucija utvrđujemo determinizam socijalne stratifikacije, to istovremeno znači, da imamo posla s indeterminizmom revolucionarnog voluntarizma. Procesi »naturalizacije« političkih organizacija su od izuzetnog značaja za razvoj Jugoslavije, jer samoupravljanje nije nastalo kao spontana, autonomna akcija radnika u revolucionarnim situacijama, već je bilo institucionalizirano odozgo. Analiza socijalnih procesa, koji izvire iz hijerarhične strukture radnih organizacija, zahtijeva razlikovanje između ekonomskog i političkog subsistema odnosno globalnog socijalnog sistema. Političke organizacije dijele sudbinu poduzeća kao sistema kolektivnog poduzetništva. Legitimnost tog sistema izvire iz definicije samoupravljanja kao autonomije poduzeća u odnosu na državnu vlast. U globalnom sistemu dominira politička elita. Njena legitimnost izvire iz ideje da je kao teorijska svijest nosilac proleterske svijesti i, sigurno neovisno o tome kakva je svijest, empiričkog proletarijata. Politička elita zna što je povijesni interes proletarijata i zato je jedina pozvana da postavlja ciljeve radničkog pokreta. Legitimnost samoupravljanja je razložila na nelegitimnost partikularistične orijentacije ekonomske baze i ilegitimnost etatistične orijentacije superstrukture, koja se postavlja nad društvom. Veličina problema legitimiteta je u tome da je dominacija političke elite korelat depolitizacije u bazi i da samo politizacija baze može razotkriti političku stratifikaciju kao голу strukturu moći. U tome je kontrarevolucionarno značenje sinteze kolektivnog poduzetništva i ekonomske motivacije zaposlenih.

Institucionalne promjene sedamdesetih godina (prije svega uvođenje delegatskog sistema) pokušavaju u društvenu aktivnost uvesti sistem odlučivanja koji bi trebao realizirati globalne interese radničke klase. Proces socijalizma trebao bi se utemeljiti na realnom radničkom pokretu koji dolazi do teorijske samosvijesti. Otvara nam se, rekla bi Rosa Luxemburg, razlika između teorije i pokreta. Bez autonomije radništva to nije moguće. Zahtjevi istovremenih organizacionih procesa automatizacije i ideoloških procesa formiranja klasne svijesti je taj oblik historijskog idealizma koji realitet proglašava trajnim neostvarenim modusom ideje. I to je moguća racionalizacija postojeće strukture moći u društvu.

Vladimir Arzenšek

**Self-Management and the Structure of Power:
Stability of the Domination System**

SUMMARY

The research of Slovenian enterprises reveals that the oligarchical structure of power in the enterprise has not changed in the seventies. It is verified by the perceptions of respondents on the structure of power and their own powerlessness. The meagre significance of trade-unions for the social organization of the enterprise is evident from the fact that the majority of workers do not consider themselves to be members of the tradeunion. Furthermore, it is verified by the research results which demonstrate non-representatitiveness of trade-unions. On the other hand, workers desire the protective role of trade-union. The article cautions about the role of the dominant power-coalition in non-democratic elections of self-management bodies and analyses the ideology of self-management as a factor of non-institutionalized social stratification.